

A mulató Budapesti.

— A Folies Caprice és Casino de Paris. —

Ujházi mester, a ki pedig kitünően ért a színházhoz és mindahhoz, a mi vele összefügg, tette valaha azt a súlyos kijelentést, hogy az összes budapesti színpadok közül a Folies Caprice-ban játszanak a legjobban és ott adják a legötletesebb darabokat.

Igaz, régen mondtotta ezt, a mikor a Folies Caprice még egy füstös lebuji volt a Rostély-utczában, a Károly-kaszárnya egy majdnem félre-eső helyén. Azóta városháza lett a kaszárnyából, a Folies Caprice már jóval elébb új helyiségbe költözött és félő volt, hogy a modernebb

otthonban nem lesz meg többé a Folies előadásainak az a zamata, melyet lehet, hogy idáig éppen a lebuji jellege adott meg. Vannak dolgok, melyeket nem lehet kiemelni a megszokott milieuból, egész más például egy disznótor Debreczenben, mint tegyük fel Londonban a Piccadilly Hotel grill-roomjában.

Mihamar kiderült azonban, hogy a Folies artistái elbirták ezt a költözködést és a darabjai az egész világot bejárt és meghódított Kalabrias-partie meg a Mundi Rosenkranz auf der Hochzeitreise teljes hatást keltenek az új helyiségben is. A közönség a Rostély-utczába is utána ment a Folies Caprice társaságnak, mely itt már magyar szólószámokkal és magyar darabokkal is élénkítette műsorát.

És mint a magyar színházak, ez is nevelt írókat és művészeket, a kik a saját működésük terén valóban igazolják Ujházi mester vélekedését. Budapestnek van egy jelentékeny közönsége, a mely kizárólag a Foliesba jár, ha mulatni akar és annak irodalmára és színésznőire, színészeire esküszik. Nem állítom, hogy mindenféle izlést ki tudnak elégíteni. De hát egy francia közmondás szerint az ember nem tetszhet az egész világnak és még külön az édes apjának is. Az is életművészet, hogy valaki tudja, mit hol keressen. És ehhez a ponthoz érve el, egészen bizonyos, hogy az a publikum, mely estakint a Folies Capriceba váltja meg jegyét, kitünően mulat.

Persze az egész program csak uraknak és igen kíváncsi asszonyok számára való. Ez utóbbiak legjobb ha sűrűn lefátyolozottan vesznek részt a mulatságban, mert bár a Vigszínház lassanként leszoktatta a közönséget a pirulásról, a Foliesban a férfiak, az előadott darabot már ösmerve, azzal is szórakoznak, hogy a hozzájuk közelülő hölgyeket tanulmányozzák, a kik közül a legtöbbben ajkukba harapnak ilyenkor és úgy tesznek, mintha nem értenének semmit sem abból, a mi a színpadon történik. Pedig ez teljes lehetlenség azoknál, a kik magyarul és németül tudnak. A Folies Caprice művészei annyi természetességgel és olyan plasztikusan játszanak, hogy egyetlen mozdulatukkal, egy szembunyorgatásukkal többet mondanak, mint egy jófajta akadémikus egész irodalmi működésével. A hatásuk is ilyen, néha perczeig akad meg az előadás, nem jut előbbre

a közönség hahotázásától, mindenki dülög a helyén és az oldalát tartja a nagy nevetéstől.

Rott Sándor, a Folies Caprice rendezője és első színésze a legmulatságosabb ember, a legjobb kómikus, a ki valaha varieté-színpadon megjelent. Hatásban Little Tich közelíti csak meg; a mint megjelenik a színpadon, összeráncolja a szemöldökét és enyhén mosolyog, hát felderül za egész nézőtér. Pedig még egy szót sem szolt. És ugyanez a rendkívüli hatás, akár magyar bohózatban, akár németben játszik. Az öröme, a fájdalom, a kétségbe-esése és lemondása intenzíven hat és bár évtizedek óta havonta más két új darabban játszsza a főszerepet, mindig más és más, egészen új és eredeti és minden alakítása frenetikus hat. Csupa ötlet az egész kis emberke, a ki elegáns tud lenni, mint a Cercle de la Rue Royal tagja, gyürött és lerongyolt, ha a szerepe úgy kívánja, egyszer visszatasztitón csunya és tévedésbe ejtőn friss és üde, ha például nőszerephez jut.

És az ő speciális tudása szuggesztíve hat a Folies Caprice egész kis gárdájára. Mindenki, a ki a színpadon megjelenik, elsőrendű a maga nemében és katonásan fegyelmezett. A mi annál néhezbb, mert a Folies nem úgy veszi kézhez a darabjait, mint egy nagy színház; ott kiosztják a szerepeket és minden színész lehetőleg legjobb tudása szerint megjátssza. Itt az előadók csak egy száraz vázát kapják a darabnak, melyet aztán ők beállítanak. Adnak most például egy magyar bohózatot, melynek A doktor-feleség a címe. A tárgya egészen bátran meghallgatható. Egy ügyvéd feleségül vesz egy doktorkisasszonyt. Azontul a férj várja az első klienst, az asszony az első pácienszt. És e nagy várakozásban merül ki az egész házaseletük. Az asszony minden csók előtt dezinficiálni szeretné az ura száját, mert a csók a legjobb közvetítője a bacillusnak. Azontul is latin közhelyeket citál és a mikor férje átölelné, hallucinál, azt hiszi, jön az első beteg. A házaselet ekként terhessé lesz és elviselhetetlen. Mennyivel jobb lett volna, ha az asszony annak az orvosnak lett volna felesége, a kivel együtt végzett az egyetemen és a ki őt megértette; a férj pedig elvette volna azt a mulatságos szép leányt, a kit szíve óhaja ellenére ehhez az orvoshoz erőszakoltak. Természetes, hogy végül a két házasság felbomlik, a doktor elveszi az ügyvéd feleségét, az ügyvéd felesége pedig: a doktorkisasszony, az orvos nejevé lesz.

Ugy-e bár ez egész egyszerű, nem is új történet, meg volt írva száz és száz változatban. Már most látni kell, mit hámoztak ki a próbákon a Folies művészei ebből a darabból. Az egyik csattanós ötlet követi a másikat, csupa beretvá-élre állított helyzet teli pikantériával, de a nélkül, hogy brutálissá válna. A nagy színházakban, tessék megfigyelni, milyen különbség van egy darab néhány első, és mondjuk huszadik előadása között. A színészek, tisztelet a kivételeknek, már unják a dolgot, az egyik jelenetet elejtik, a másikat lachirozzák, egész mondatokat hagynak ki a szövegből. Itt ez ösmeretlen. Sőt ugyanezt a darabot majd minden este másként és másként játsszák, felfrissítik új meg új ötletekkel; önmaguknak szereznek örömet vele.

Ugyanez áll a többi bohózatra, a németre is, mely mint fő attrakció, a program legvégére maradt. Tizenegy óraker, a mikor erre kerül a sor, bizonyos, hogy gazdája akad azoknak a helyeknek is, a melyek idáig üresek voltak. Az inkognitó páholyok is, ott a terem végén, az első emeleten

megtelnek és közönségük a sűrű füstfátyolon keresztül is gondosan figyel rá, hogy el ne veszítsen semmit valamelyik szereplő legcsekélyebb arca-játékából. És ezeknek az inkognitó páholyoknak igen válogatott publikumuk van, elegáns hölgyek főként, nem egyszer a felső tízezer, legtöbbször a Lipótváros ragyogó asszonyai, a kik illetéktelenek-től láttatni nem akarnak.

A magyar és német bohózat előtt magán-

A Folies Caprice.

jeleneteket adnak elő a Folies művészei, a kik, egy-kettőt kivéve, majdnem alapítása óta szolgálják a mulatót, — mondhatnám örökös tagjai. Nem mintha véníteni akarnán a hölgyeket, hanem igen korán kezdték, kérem szépen. Beliczay Böske például, a mulató Budapest apostolának, a néhány év előtt elhunyt Somossynak az unokája, még rövidszoknyás kis lány volt, a mikor először jelent meg csengő magyar nótáival a Folies deszkáin. Vagy a sikkes Türk Berta, a legszebb és legnépszerűbb budapesti chansonette-énekesnő, a kit Beöthy László minden áron a Király-Színházhoz akart elhódítani. Érthető, mert olyan tehetséges szubrett, a milyen az operettnél is kevés akad. És itt nemcsak Budapestről beszélnek. Türk Berta talán ott is hagyta volna a nagy színház színpadjaért a brettlit, de nem tudott megtanulni magyarul. Már annyira nem, hogy nagy szerepeket eljátszson. De magyarul tud, sőt énekel is a Foliesban, a mint a közönség követelődve kiáltja feléje:

— Magyarul, magyarul!

Türk Berta ilyenkor összecsapja a bokáját és imádandó akcentussal mondja:

— Esz asz, most jen valami madjar nottát!

És éneke után az előbbi zivataros taps perczekre kiujul.

Reiman Hilda, az ötletes diseuse Yvette Guilbert iskolájából került ki, megkapó egyszerűséggel és szinte áhítatosan adja elő dalait, melyeket semmi gesztus nem kísér. A tartalmuk? Elmondva vagy leírva elgázoló volna, az ő művészi előadásában fátyol-finomsággal hatnak. Springer Ármán a német, Gerő József a magyar jellemkómikus, tudja az ördög honnan szedik hétről-hétre frappáns ötleteiket. És Trebitsch Sándor, a ki minden aktualitásra talál igen találó rigmusokat. Hol mint elmenekült háremőr jelenik meg és előadja a kinszenvedéseket, melyekben a szultán udvarában volt része. A diszszónok című monológjában elmondja, hogy az esküvőkön tévedésből gyászbeszéddel döbbsentette meg az új párt, a temetésre szánt szónoklatával pedig a lakodalmi vendégsereget köszönti fel. Aztán elbeszéli a pesti háziurak és lakosok élményeit, hogy járt, a mikor matróz volt egy repülőgépen, milyennek szeretnék a nők a férfiakat, természetrajzi előadást tart a spárgatenyésztésről és a szurokmadárról; a szeretetről és ezzel kapcsolatosan a lélekvandorlásról, a szerelem-áldozatairól, részleteket olvas fel naplójából, mindenek befejezésül pedig elmond néhányat a

A Casino de Paris néhány szereplője.

vicceiből: Einige Smonzes, a mint ő dadogva bejelenti.

Itt adunk néhányat a kacagató Trebitschviccekből, melyeknek csakugy, mint az egész műsorának, ő maga a szerzője:

* *Mandelblühné gyerekágyban fekszik.* Az apja azt kérdi a Möriczkától: »Egy kis fiut, vagy leánykát hozzon néked a gólyanéni, Möriczka?« »Tudod mit, — feleli a gyerek — legjobb volna, ha hintalovát hozna, feltéve, hogy nem fájna a mamának.«

Geró.

Reiman Hilda.

* *A Petöfi-utczában vesz valaki 5 koronáért egy úraságotól levetett nadrágot.* Másnap visszajön és szól: »Hallja az ur, 5 koronát adtam a nadrágért és ezer bolhát találtam benne. Micsoda eljárás ez?« »No hallja, — feleli a hándlé — talán 1000 kanárimadarat akarna az 5 koronájáért?«

* *Egy vidéki szállodában panaszkodik az utazó:* »Maguknál nem lehet megszállni. A mellékhelyiségben annyi a légy, hogy nem bírja ki az ember.« »Mikor volt künn az ur?« — kérdi a gazda. — »Dél előtt 11-kor« — felel az utazó. — »No lássa, — mondja a gazda — menjen ki máskor egy óra tájban, akkor a legyek mind az étteremben vannak.«

* *Pendeluhr Izidor Párisba ment üzleti ügyben.* Táviratot kap két hét multán, ez áll benne: »Izidor, el ne felejtse, hogy nős ember vagy. Hü feleséged, Zelma.« Rögtön visszasürgönyöz: »Sajnálom, táviratot már későn érkezett.«

* *A galicziai hirsorsos a repülőverseny idején a Pannoniában szobát kér.* »Mi az ára egy szobá-

nak?« — kérdi. »Az első emeleten 50 korona, a másodikon negyven, a harmadikon 20 korona.« »Helyes, — mondja — csak egy baja van a maguk szállodájának. Nagyon alacsonyra építették.«

* *A dob-utczai polgár elmegy a barátja előszülöttjének felavatására.* Büszkén mutogatja az apa a gyereket és kérdi: »Nagyszerű gyerek, mi? Mit szól, kihez hasonlít?« »Nem tudom, barátom, — feleli — ma először vagyok Ujpesten, nem ismerék itt senkit sem.«

* *Tirolban általános a tegeződés.* A tanfelügyelő várják az iskolában, a tanító magyarázza a gyerekeknek: »Jól jegyeztétek meg, a tanfelügyelő urat nem szabad tegezni.« A tanfelügyelő belép, a hittanórán kezdi és kérdi az egyik gyerektől: »Hogy szól az ötödik parancsolat?« »Ne lopjon!« — mondja a gyerek.

* *Hárman alsóznak.* Az egyik olyan bután játszik, hogy a partnere dühében verejtékezik és kifakad: »Bárcsak kendermaggá válnál mindjárt ebben a perczen, te marha.« A másik néz és kérdi: »Mondd csak kérlek, miért váljak éppen kendermaggá?« »Miért? Mert ha kendermag volnál, előbb beföldelnének és ott hagynának, míg megpukkadsz. Aztán méternyi fü nőne ki fölötted. Aztán gyökerestől kitépnének, átkötnének egy nagy kötéllel, egy pocsolóba vetnének, hogy belefulladjál és ott rothadjál. Aztán kitennének a napra, hogy elevenen megsüljél, aztán összetörnének, hogy egy porczikád se maradna épen, azután kicsavarnák a beleidet, fonalat csinálnának belőled, vászonná szőnének, alsónadrággá varrnának... Te gazember, ha nem tudsz játszani, minek ülsz a kártyaasztalhoz?«

»A mely kutya ugat, az nem harap« magyarázza az apa a fiának. Ugyanekkor egy meszar-szék előtt mentek el, a honnan egy hatalmas kutya rémesen ugatva rohan ki. Az apa megrémül, elszalad, a fia utána. A mint már messze jártak, a fiu kérdőleg fordul apjához: »Apám, hisz épp az imént mondtad, hogy a melyik kutya ugat, az nem harap.« »Igaz, — feleli az apa — ezt te is tudod, én is tudom, de vajjon tudja-e a kutya is?«

* *Az anyakönyvi hivatalba* beállit egy szerelmespár, hogy egymásnak örök hűséget esküdjön. Az anyakönyvvezető rászól a menyasszonyra: »Kisasszony, hisz a vőlegénye tökrészeg. Így nem tarthatunk esküvőt. Jöjjön el, ha majd a vőlegénye józan lesz.« Egy hét múlva ismét jelentkezik a pár. Az anyakönyvvezető azonban most sem volt hajlandó összeadni a szerelmeseket, miután a vőlegény ismét részeg volt. A menyasszony azonban könyörgésre fogja a dolgot: »Kérem, tartsuk meg az esküvőt most, mert ha kijózanodik, úgy sem kapható rá, hogy idecipeljem.«

* *A vicinális állomásához* 1/3 órakor délután egy utazó érkezik. Abban a pillanatban, a mikor fel akar szállni, a vonat elindul. Az utazó dühbe gurul és az állomásfőnökhöz megy panaszzra: »Még sem járja. Háromnegyed órával az indulás előtt érkezem ide és a vonat az orrom előtt elszalad; ez szemtelenség!« Az állomásfőnök erre megkérdi az utastól: »Melyik vonattal akart elutazni?« »A három óra huszassal.« »No akkor mit ordit. Hisz a melyik most ment el, az a reggel kilencz órai volt.«

Persze ehhez a tréfalközhöz hozzá kell képzelni Trebitsch brilliáns előadási modorát, az ő

Türk Berta.

Trebitsch.

ártatlanul a világba meredő ábrázatát és minde nekfelett a Folies Caprice füstös levegőjét, melyen keresztül e viccek mint éles lövegek süvitenek és teljes effektust érve robbannak fel.

Tizenkét órakor véget ér a Folies Caprice előadása, a közönség megy fel az első emeletre a Casino de Parisba, a melynek dobogóján gyors egymásutánban, mint a czirkuszban, huszonöt-negyven szép és minden nemzetiségbeli tánczosnó produkálja magát. A Casino de Paris, melyet a kitünő Lantos alakított át ócska kávéházból formás bálteremmé, volt az első hely Budapesten, a hol cigányzene mellett reggeli négy óráig lehetett vigadni. Az egyéb mulatók ugynevezett téli kertjei ennek a mintájára keletkeztek és szaporodtak el gombamódra a fővárosban, de »niveau« dolgában a Casino de Paris megközelíteni sem tudják. Ide sorozzák

be a legszebb lányokat, ide járnak a legtöbben és itt pezsgőzik mindenki.

A szinpadon szereplő hölgyeken kívül egy csomó buffetkisasszony is tolong a sűrűn egymás mellé rakott asztaloknál és ezek is csakugy, mint pályatársaik ott fenn a dobogón, várják a szíves meghívást. Egy órákor ugyanis véget ér a hivatalos táncprodukció, következik a másik, mely ott folyik a terem közepén egy keskeny négy-szögben és sokban emlékeztet a régi Buzalka híres éjszakáira. Csakhogy ott cselédleányok táncoltak vasárnaponként a hadsereggel, emitt hétköznapon is előkelő uriember, ugynevezett »viveur«-ök kerüngenek a leányokkal, a kiknek elegáns bál toalettjük a legelső műhelyekből került ki. A táncot Geiger Izsó balletmester vezeti be, a leányok legnagyobb része az ő növendéke és ő méltán büszke reájuk, hogy olyan nagyszerű és precizen sehol a világon nem táncolnak, mint itt, a Casino de Parisban, a mint hogy olyan tánczművész is kevés van, mint ez a vidám Geiger Izsó. Nem csoda, hogy már a Vígsház művészeit is ő tanítja táncolni és a Herczegkisasszony operaházi előadásának tánczaira ő készítette elő Szamosi Elzát és Környeit.

Valami bódító parfümillat árad a levegőben, a mint a lányok, a kik végre mégsem abból élnek, hogy itt keresztültáncolják az éjszakát, udvarló után néznek. A hány pinczér, az mind közvetíti a meghívást és a mulató társaságok egymásután tüneznek el a szeparék kárpitajtai mögött. És ezentul következik a pezsgők diszfelvonulása, a legdivatosabb márkák itt mind raktáron vannak, természetesen megfelelő áron, mely husz és huszonkét korona közt váltakozik. A magyar pezsgőnek, mely felébe kerül, Kapy Miklós, a mulató Budapest ismert és mindenki által kedvelt alakja csinál propagandát, ő maga járva elől a biztató példával.

Két óra tájt már tetőpontján áll a vigság. A táncszenvedély is alábbhagyott már, csak isznak meg isznak. A szeparékából jókedvű éneklés hangzik, csengő kacaj, az első üveg italt követte a második, a harmadik, a tizedik. Csodálatos, mennyit ittak már ezek a leányok és még mindig milyen szomjasok. Közben csókkal buzdítják a ven-

déget a következő üveg megrendelésére, melyet alig-hogy kértek, tüneményszerű gyorsasággal már szerviroznak is. A sok habzó nedüből persze bőven jut a szeparéről szeparéra vándorló, cigánynak is, mert hát az se húzhatja száraz torokkal, meg a virág-árus leánynak, a ki öt-tíz korona crejéig hozzátartozik a mulatsághoz.

A Casino de Paris és Geiger tánczmester.

A nagyterem, a tulajdonképpeni Casino de Paris ezalatt kiürült, mert a mulatozások a hátsó termekben és az elfüggönyözött páholyokban folynak. Néhány asztalnál a mindennapos vendégek szórakoztatják a leányokat, a kik ez estén meghívás nélkül maradtak. És ott kell ülniök reggel négy óráig, mert hátha akad még megkészt vándor, a ki felvetődik. Titokban reménykednek, hogy már nem fog jönni senki és nem kell inniök, legalább kipihenhetik magukat és egyszer kivételesen józan fővel fehetnek le. Elyenkor konzultálják udvari szállítójukat, a gömbölyű Komárominét, a ki alsószoknyákkal, selyemharisnyákkal és sok más egyéb fontos divatcikkkel látja el őket. Készpénzfizetésről szó sincs, Komárominé szívesen vár, a mig kliensei szolvensekké lesznek. Még sohasem vesztett egy krajczárt sem, a kellő pillanatban mindig akad jószívű férfi, a ki kifizeti neki a leányok bevásárlásait.

És bármily meglepően hangzik, de igaz, hogy a Casino de Paris tünderei között van nem egy, a ki az erkölcsnek mintaképe is lehetne. Egy szöke gyermek például, a kit esténként az apja kísér a mu-

latozáshoz és reggel négy órákor pontosan érte föl. Egy másik kis leány esztendőkön keresztül ivott és mulatott minden jött-menttel, de éppen csak hogy mulatott. Azért volt talán a legegyszerűbb ruhája az összes hölgyek között. Most már ő a lelegegánsabb, mert egy igen gazdag magnás esténként egy ezressel honorálta, a miért inni segített neki. Egész jelentéktelen leány, a ki azelőtt alig kapott többet vendégeitől tíz-husz koronánál. Mert hát ajándékot kell adni a leányoknak, a kiket az ember meghívott; inni nem elég vele. A kisasszonyok egyébként is igen rátartosak, és nagyon téved az, a ki azt hiszi, hogy csak ugy könnyűszerrel meghódíthatók. Szééépen! — a mint erre felé mondják. Hetek, hónapok mulnak el, a mig ezek a látszólagos könnyüvéru leányok meghódíthatók, akkor is a legnagyobb diszkrétció biztosítása mellett. Majd mindegyiknek van ugyanis komoly udvarlója: vőlegénye, ha ugy tetszik, és itt a Casino de Parisban nagy ravaszul a hozományukat iszszak, táncolják és éneklük össze. Egy rozszant ripszgarnitúrával csak nem evezhetnek a házassélet révébe, a hová megérkezve, valóban boldogok akarnak lenni és gondtalan életet biztosítani leendő férjüknek, a ki még ez idő szerint minden reggel négy órákor valamelyik kávéházban türelmesen várakozik reájuk.

(Ry.)

Kinek beszélnek?

— A képviselőház ülése. —

Az ember meg nem oldható rejtély előtt áll. Vajjon kinek beszélt ma az az egynéhány férfi, a ki a belügyi költségvetés vitájában felszólt? A Házban nem volt husz képviselő, a karzatokon legfőlebb harmincz meg átkodott parlamenti látogatót lehetett meg számlálni, de sem a képviselők, sem a közönséget képviselő elszánt lények nem törődtek azzal, ki beszél és mit ad elő. Csak a gyorsiról jegyezték, mert őket súlyos hivatalos kötelesség kényszeríti arra, hogy följegyzéseikké, a szónokok legborzalmasabb elmeszülötteit konzerválják.

Beszélt *Manndorf* Géza báró, senki sem